

15

Փայրա

ՕՐԱԹԵՐԹ

15

Փայրա

Հայրենիք ամեն օր կը հրատարակուի, տարեկան՝ զինքն Գոյալ և Գաւառաց համար 7 արծաթ մեծիտ կանխիկ : Գաւառական Գոյալ տարուեան ծախքը մեր վրայ է : Վեցամսեայ և եռամսեայ բաժանոցները ալ կընդունուին :

Լրագրոյս վերաբերեալ գիր կամ նամակ պէտք է ուղղել տո. Տէր-Խմբագիր Ռիգա փողոցի 14 : Խմբագրութեան ուղղելու գիր ետ չը տրուիր : Ծանուցման տողը մեկ անգամի համար 3 դրոշ է : Կարելի անգամի համար տակադրութիւն կըլլայ :

ՆԵՐՔԻՆ

Սըր Կարնէթ Ուոլթըրէյ Վեհ. Թագուհի. լոյն յատկացեալ ձեռնորդութեամբ կրտսեր Կարնէթին հետ Միլիթանդերիա (հասաւ : Զօրավարին գաւառաւոր զինուորական գործողութեանց նոր մղում մը պիտի տայ : Վասն զի սըր Վոլթըրէյ հրաման ընդունած էր ամեն գործողութիւն գաղթեցնելու մինչև որ Ուոլթըրէյ Աղէքսանդրիա հասնի :

3000 հոգիէ բաղկացեալ պահեստի փոքրիկ գունդ մը մասամբ մը Մալթայէն և մասամբ մը Կիպրոսէն Եգիպտոս պիտի ղրկուի, և Եգիպտոսի բանակին իբր պահեստի զօրք պիտի ծառայէ :

Օգոստոս 7ին Խըտիլը իւր առաջին նախարարին նամակ մ'ուղղեց որով ամեն աղէք անձանց կրած ջարդին, աւարաւորութեանց և հրդեհին վնասը հատուցանել կը խոստանայ :

Արապի փաշայի ասպետմար հրատարակուելու մասին Մեծին Բրիտանիոյ և Բ. Դրան մէջ բացուած բանակցութիւնք մասամբ իւրեք և զինուորական պայմանագիրը որ օսմանեան բանակին կացութիւնը պիտի ճշդէ, գրեթէ վերջացած են : Այս երկու ծրագիրները Վեհ. Սուլթանին վաւերացմանը կըսպասեն : Բայց զըջոյց կը պտըտի ինչպէս Վազըթ ալ կըսէր երէկ թէ, Օսմանեան կառավարութիւնը Անգղիոյ ինչ ինչ պայմանները չուզեր ընդունիլ :

Լորտ Տիւֆըրինի և օսմանեան նախարարաց մէջ սկսած բանակցութիւնը որ Պայրամի տօնին տալիս դադարած էր, վաղը կամ միւս օր վերստին պիտի սկըսի :

Ժամանակէ մը ի վեր Տրիպոլէն հասած լուրերը երկրին վիճակը շատ ծանր կը ներկայացնեն : Մահմէտական ժողովրդեան մէջ ընդգէժ եւրոպացւոց մեծ գրգռութիւն ծագած և ասով եւրոպացիք երկիւղիւ պաշտեալ խուճախութեամբ գաղթել սկսած էին, և թէև գաղղիական հիւպատոսը զանոնք ապահովեցնելու աշխատած, սակայն չէր յաջողած :

Իրաց այս վիճակը պատճառ եղաւ Անգղիոյ լորտերէն միոյն խորհրդարանին մէջ հարցում մ'ուղղելու, որուն լորտ Կրանվիլ պատասխանելով, ըսաւ թէ Տրիպոլսոյ ժողովրդեան մէջ վերջին

օրերս տիրած սարսափը և ժողովրդեան մէկ մասին Մալթա փոխելը դիւանդադրական բանակցութեանց նիւթ եղած է, և թէ Աւստրիա և Գաղղիա Տրիպոլսոյ դէպքերուն առթիւ Անգղիոյ հետ զործելու պատրաստ են : սակայն Տրիպոլսոյ կուսակալին ձեռք առած միջոցները առայժմ Եւրոպացւոց երկիւղը փարատած են :

— Պայրամի տօնին առթիւ Եգիպտոսի մեծամեծները շնորհաւորական խել մը հեռագրեր ջարկին Վեհ. Սուլթանին, որով կը ծանուցանեն թէ իրենք Վեհ. Սուլթանին միշտ հպատակած են և պիտի հպատակին :

— Արապի փաշա Վեհ. Սուլթանին հպատակութեան հրաւիրագիրը ընդունելով, պատասխան ղրկեց թէ ինք մտադիր կը հնազանդի գերագոյն հրամանի, սակայն չկրնար Եգիպտոսի բանակը առանց հրամանատարի թողլով Գահիրէէն մեկնիլ, և երբ օսմանեան զօրքը Եգիպտոս հասնի, իւր բանակն ալ օսմանեան հրամանատարին յանձնելով յօժարակամ մայրաքաղաք պիտի գայ :

Էքսթրէմ կըսէ թէ այսպիսի վարպետ խաղերով Անգղիա չխաբուիր : Բ. Դուռը պէտք է ժամ առաջ Արապին ապստամբ յայտարարէ, ապա թէ ոչ որչափ Անգղիոյ հետ համաձայն գործելէ խօրշիպնքան կը տուժէ ինքը :

— Արապի փաշային բանակատեղիէն առնուած նոր տեղեկութեանց համեմատ Արապի զօրաց թիւը մինչև ցարդ չափազանց հոյակաւորած է : Քաջքրտառւոր մէջ Արապի հազիւ 16,000 հոգի համարւած է, որոց 6000 ը պէտքուն են : Քանի մ'օրէ՛ ի վեր երկպառակութիւնք ծագած են Արապի կուսակցաց մէջ, ասանցմէ ոմանք համարձակեալ են իրենց գլխաւորին հարցնել թէ ինչ է իւր նշանակողը և թէ հուսկ ուրեմն ինչ պիտի ընէ : սակայն Արապի փոխանակ պատասխանելու, զանոնք ամենը բանաւարկել տուեր է :

— Արտաքին գործոց պաշտօնեայն երէկ Պէթիւքտէրէ Ռուսիոյ դեսպանատունը, զնոց և իւր խորհրդական Տատեան էֆ. Թարապիա Անգղիոյ դեսպանին ներկայացաւ :

— Վեհ. Սուլթանի առաջին քարտուղար Բէշիտ պէյ երէկ և առջի օր Պէտլիւքտէրէ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ դես-

պաններուն հետ տեսակցեցաւ :

— Պանտմայի էտինճիք գիւղին մէջ հետեւեալ ցաւալի դէպքը պատահեց :

Տաճկական դպրոցին աղաքը որոնք իրենց հօճային հետ զբօսանքի ելած էին, ջրհորի մը քովէն կանցնին, աղուն մէկը իւր ընկերակցին զմեկին նոյն ջրհորը կը նետէ, զրկեալ աղան կըսկսի լաւ աղաղակել : ուստի՝ զմեկին նետողը կը փութայ ջրհոր իջնել, սակայն շնչապառ հոն կը մնայ : հօճան աղուն օգնելու նշանակաւ ջրհորը կիջնէ, բայց սա ալ հոն կը մնայ : Տղուն դժբաղդ հայրը որդւոյն մահուան գոյժը առնելով կը վազէ ջրհորը կիջնէ, սակայն ասիկա ալ մի և նոյն բաղդին կը վիճակի : տեղական կառավարութիւնն Արիֆ էֆ. անուն բժիշկը կը ղրկէ որ մօրք մը չուանի կապելով և լապտեր մ'ալ ձեռքը դրու : շուրթամբ ջրհորը կիջնեն, կէս ճամբան լապտերը կը մարի և խեղճ մարդը ժամանակին պոռաւով հաղիւ զինքը վեր կը հանեն և մահուանէ կազատեն : վերջապէս ճարահատեալ գործինքը կը բերեն և կարծերով երեք դիակները դուրս կը հանեն : Յայտնի է թէ բոլոր մեռեալք շնչապառ եղած էին :

— Դարձեալ Պանտմայէն կէս ժամ հեռի գիւղի մը մէջ անառակ որդի մը իւր մայրը կառքը կը դնէ և դաշտ մը տանելով երկաթագործական գործիքով մը անգթաբար իւր մայրը կսպանէ : յետոյ իւր ոճիրը ծածկելու համար մօրը դիակը կտոր կտոր կընէ և առուակի մը մէջ կը նետէ որպէս զի ջուրը առնէ տանի : Սակայն գիւղացիք տեսնելով որ կինը որդւոյն հետ չը վերադառնար մահաւանդ որդին իւր ձեւերովը կասկած տալով ոստիկանութեան կիմացնեն, որ մայրապառ որդին ձերբակալել տալով կը խալտովանցնէ և այս հրէշին արժանաւոր պատիժը տալու համար շղթայակապ Պոլիս կը ղրկէ :

— Կերեի թէ Արապի փաշա ժանտառնեք բռնուելով հիւանդացիք է : Այլ փաշա Յէֆմի ալ սպաննուեր է :

— Վերթօրիա Թագուհի լոյն մանէ անգղիական բանակտեղքերը զարնուած հեռագիր մը անգղիացի զօրաց շարաթաւուր կուոյն մէջ ցուցած քաջութիւնը կը գովէ, և վերաւոր զօրաց վրայ իւր վէշտը յայտնելով, անոնց վիճակին նշանակաւ տեղեկութիւն կը խնդրէ :

— Անգղիական իշխանութիւնը ապստամբներէն ամեն օր լրտեսներ կը բռնեն : Օգոստոս 11ին ոստիկանութեան գործակատար մը բռներ են երբ սա անգղիական գծերուն մէջէն կանցնէր ապստամբաց բանակատեղին երթալու համար :

Օգոստոս 12ին ալ երկու հոգի Աղէք-տանդրիա գալով և լրտեսի դեր կատարելով, երկուքը մէկէն բռնուեր են :

— Անգղիական իշխանութիւնը Աղէք-տանդրիոյ բնակչոց թաւելէ երթալն արգելէր են, թէ երկաթուղիով ըլլայ և թէ ուրիշ ճամբով :

— Ամպերկէզ անուն սպանիացի ուսուանի ճամբորդի մը խօսքին նայելով որ վերին եգիպտոսէն Աղէքտանդրիա եկեր է, Մաղտի սուտ մարգարէն Սուտանի մէջ մեծ յաջողութիւններ ստացեր է և վերին եգիպտոսի կըսպառնայ :

— Արժանահաւատ տեղեկութեանց նայելով, Մահմուտէ ջրանցքին ջուրերը 12 հարիւրամէթը բարձրացեր են :

— Աղէքտանդրիոյ առջև խառնակող զըրահաւորները օգոստոս 3ին Ձարին ծընդեան տարեդարձին առթիւ թնդանթ արձակեր են :

Թնդանթին ձայնը քաղաքին մէջ ահ և սարսափ պատճառելով, բոլոր եւրոպացիք դէպի նաւահանգիստ փախեր են, և չատ դժուարութեամբ տեղերնին դարձեր են :

ԱՂԳԱՅԻՆ

Աղգային մամուլը ներկայացուցիչը մայրաքաղաքիս պաշտօնական մարմնոց՝ Աղգ-վարչութեան, Թաղ. խորհրդոյ, Հոգաբարձութեանց և բոլոր աղգային ընկերութեանց ուղղեալ շրջաբերական մը կը պատրաստեն, որով կը յայտարարեն թէ Թէրճէմանը Էֆքեար լրագիրը աղգային թերթ մը չէ, այլ կաթոլիկ հետեւաբար Աղգին փաստակար թերթ մը, և ասով կաղաքարարեն որ այն ամէն գրութիւն որ Թէրճէմանը Էֆքեարի մէջ կը հրատարակուի, աղգային լրագրաց մէջ չը պիտի հրատարակուի երբէք :

Ուստի պաշտօնական մարմնոց ներկայացուցիչը պարտաւոր են համակերպել սոյն հրաւերին, եթէ չեն ուզեր որ իրենց գրութիւնները աղգային լրագրաց մէջ չը հրատարակուին և միայն կաթոլիկ թերթի մը մէջ հրատարակուին :

Կը լսեմք թէ փաստաբան Թ. Սարաճեան էֆ. ի օրինաւոր ամուսին տիկին Վիրժինի Թ. Սարաճեան որոյ փափաքով Համբարձումի հետ պսակուելով Կոյաք գացած ըլլալը գրած էինք, յիշեալ քաղաքին մէջ քաղաքականապէս ալ ամուսնանալով մայրաքաղաքս վերադարձեր է :

Ինչ որ ալ լինի, Հայաստանեայց եկեղեցին ու է կրկնամուսնութիւն քնաւ չընդունիր. ուստի թէ Թ. Սարաճեան էֆ. ի, և թէ իւր օրինաւոր ամուսին տիկին Վիրժինի Թ. Սարաճեանի յատենի եկեղեցեաց բանադրուիլը և պատժուիլը կը պահանջեմք դարձեալ :

Խառնակողի ներսիսեան վարժարանի Մրցանակաբաշխութեան հանդէսը պիտի կատարուի յառաջիկայ կիրակի օր ի ժամ 6 գիւղին Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյն մէջ :

ԻՄ ՄՏԱԾՈՒԹԻՒՆՔ

26.

ՀԱՅԻ Ի ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

(Ծ-ր. երկուսն ըսէն և վերջ)

22. Մանուշար-խան, որ կրում էր մօհթամէդ-ուդ-դօվլէ տիտղոսը, նշանակում է նեցուկ պետութեան : Դա էնիկօլօփեանների տնիցն էր, Պարսկաստանում այն աստիճան բարձրացաւ, որ մի ժամանակ վարում էր հետեւեալ նահանգների փոխարքայութեան պաշտօնը՝ Ռաշտի, Սպահանի, Լոռստանի, Բակտրիայի, Շուշտէրի և Դասֆիլի, 23. Խոսրով-խան-վալի (տիրապետող իշխան), թիֆլիսցի էր, Կայիթմադեանց տոհմից, չափազանց ուժեղ լինելու պատճառով կոչվում էր և Խոսրով-խան շիր (առիւծ) : 24. Եաղուր-խան սուլթան (գորապետ) : 25. Սէթի-խան բուշեցի, սկզբում, կղզում ծառայում էր անգլիական դեսպանատանը, յետոյ պարսից ծառայութեան մէջ մտաւ. դրա որդի Ծառուր-խան սարհանգը (գնդապետ) այժմ Թաւրիզի արտաքին գործոց նախարարի պաշտօնէութեան առաջին թարգմանն է : 26. Դաւուդ-խան կամ Ժան-Դաւուդ-խան զմիւսնիացի, ներկայ Ծահի առաջին թարգմանն էր : 27. Թաղէս-խան կամ Թուրաբ-խան թաւրիզցի, ջաւահիրլի-բաշի, Բ. Դրան ակնագործների (իւվելիերների) գլխաւորը : 28. Կուլամ-Թուսէին-խան սըփանդիար (մարդպետ) Արաղստանի, Իւսուֆ-խան Սըփանդիարի որդին : 29. Իսմայիլ-խան Մէլիք Մինասեան թաւրիզցի, ջաւահիրլի-բաշի (Բ. Դրան ակնագործների գլխաւոր) : 30. Միրզա-Ֆարուխ Ամիրխանեանց, զարաբաղցի, նախ Ծաթալի-շահի մօտ, իսկ յետոյ Մահմէդ-շահի մօտ քարտուղարի պաշտօն էր կատարում (որդին այժմ հայ-բողոքականների քարոզիչ է թիֆլիսում) : 31. Միրզա-Ռուստոմ էնիկօլփեանց : 32. Աղալար-խան էնիկօլփեանց, թէ առաջին և թէ երկրորդ ծառայում էին Աբաս-Միրզայի մօտ : 33. Միրզա-Դիւրգէն-խան էնիկօլփեանց կուլամփիլ-խալմաթ (սենեկապետ) Աբաս Միրզայի մօտ : 34. Իւսուֆ-բէկ էնիկօլփեանց, թիկնապաճ Աբաս-Միրզայի : 35. Սուլէյման-խան էնիկօլփեանց, իբրեւ երեւելի զօրավար, դա այն աստիճան բարձրացաւ Պարսկաստանում, որ կառավարութիւնը նրան շնորհեց սամը-դօվլէ տիտղոսը, որ նշանակում է սուր պետութեան : Երկար ժամանակ վարեց Շիրազի, Բակտրիայի, Լոռստանի, Շուշթերի և Դասֆիլի փոխարքայութեան բարձր պաշտօնը, Դրա որդիներից մէկը, գեներալ Նարիման-խանը, այժմ պարսից Վիէնայի դեսպանն է, իսկ միւսը գեներալ Ջահնգիր-խանը այժմեան Ծահի աջուղան-բաշին (աջիւստանների գլխաւորը) մի և նոյն ժամանակ տմբող Պարսկաստանի արտաքին գլխաւորն է : 36. Դաւուդ-խան սարթիփ (գեներալ) և Չալ-խան սար-

հանգ (գնդապետ) Սպահանց, քաջ և նշանաւոր զինուորականներ էին : 37. Աւագ-խան Մէլիք-Մէհրաբեանց, Զին-նախիջլեանցի, ծառայում էր Թաւրիզի ուսուց հիւպատոսարանում, մի և նոյն ժամանակ տեղային ուսասպատակ վաճառականների թաղիր-բաշին, այսինքն առեւտրական դիւանի գլխաւորն էր. իր կատարած նշանաւոր գործերով նա մեծ յարգանք և հռչակ ստացաւ Պարսկաստանում, և թողեց անմոռանալի յիշատակ, տեղային քրիստոնեաների մէջ, երկու անգամ ազատելով Թաւրիզի հայերին մոլեռանդութիւնից կատաղած մահմեդականների սարսափելի կոտորածից : Դրա որդին, Սուլէյման-խանը, այժմ Թիֆլիսում արեւելեան լեզուների գլխաւոր ցենզորի պաշտօն է վարում : 38. Միրզա-Իւսուֆ Ներսէսեանց զարաբաղցի, քարտուղար Ծահի դիւանում (գա Մօսկվայի պրօֆէսոր Նէրսէսեանի հայրն է) : 39. Ասրի-բէկ Բըհանտուրեանց, Աբաս-Միրզայի մօտ թիկնապաճի պաշտօն էր կատարում, դա մի և նոյն անձնաւորութիւնն էր, որ թողեց պարսից ծառայութիւնը և եկաւ իշխան Մադաթովի մօտ :

Բացի զինուորական, քաղաքական, դիւանագիտական ասպարէզներից, բացի Ծահի Բարձր Դրան մօտ զանազան նշանաւոր պաշտօններ վարելուց, հայերը երեւելի գտնվեցան և պարսից հագեւորական դասակարգի մէջ, ի հարկէ, կրօնափոխ լինելուց յետոյ : Դրանից կը յիշենք Մօլլա-բաշի (մօլլաների գլխաւոր) Միրզա-Աբասի տունը և Հալիլ-Մօլլա-Բարի մէջ Դրիգորեանի անունը, որի եղբոր թուր այժմ Թիֆլիսի Մոզնու եկեղեցում քահանայ է :

Աւելորդ չեմք համարում նկատել, որ վերոյիշեալ անձնաւորութիւններից, ումանք Աղաճաֆ-խանի Թիֆլիսից և Անդրկովկասի այլ տեղերից տարած, (1795 և ոմանք Աբաս-Միրզայի իշխան ծիցիանովի հետ ունեցած կռիւի ժամանակ (1804) Աբարանից տարած գերիներից են, որոնք իրանց բնական ձիրքերով Պարսկաստանում այնքան առաջ գնացին, որ բարձր պաշտօնների հասան : Անունները պարսկական ձևով փոփոխութիւնը թող չը յիշեցնեն ընթերցողին, իբր թէ դրանք մահմեդականներ եղած լինեն, ընդհակառակն, միայն մի քանիսի բացառութեամբ, մնացած բոլորը պահպանեցին իրանց հայութիւնը և քրիստոնեական կրօնը :

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Բ. Դրան և Անգղիոյ մէջ զինուորական պայմանագրութիւն մը կնքելու համար երկու ծրագիր ներկայացուած է մին Անգղիոյ և միւսը Բ. Դրան կողմանէ :

Վագրթ կըսէ թէ Բ. Դրան կողմէ ներկայացուած ծրագիրը չորս գլխաւոր կէտ կը պարունակէ որք են .

1. Եգիպտոսի խաղաղութեան վերահաստատութիւնը կայսերական զօրաց յանձնուած է :

2. Մինչև կայսերական զորաց Եգիպտոս հասնելը, անգլիական զորքը ուր է հոն մնայ և յառաջ չանցնի :

3. Կայսերական զորաց բանակակեղ-ընդ Աղէքսանդրիա ըլլայ :

Ե. Խաղաղութիւնը վերահաստատուելէ վերջը կայսերական բանակը Եգիպտոսական սահմաններէն ետ քաշուելու առան անգլիական բանակն ալ մէկտեղ քաշուի և Եգիպտոսն տմբողջ պարպէ :

Անգղիոյ կառավարութիւնը վերոյիշեալ չորս պայմաններն ալ չէ ընդունել :

— Օսմանեան պահապի տնօրէն Պ. Յոսթըր երէկ Լոնտրայէն մայրաքաղաքըս վերադարձաւ :

— Վազըթ կըսէ թէ Շահզատէ-պաշը փլած թատրոնին մէջ հազարի չափ հանդիսականք կան եղեր :

Վեհ. Սուլթանը սոյն ձախող դէպքը լսելով, անմիջապէս Ահմէտ Բաթիպ փաշան, պալատան դեղագործը, քանի մը բժիշկ և թիկնապահ զրկեր է դարման և օգնութիւն մատուցանելու և միանգամայն քննութիւն կատարելու համար : Ըստ այսմ գիշերը ժամը 4ին օստիկանութեան նախարարը հետեւինն առնելով հիւանդանոցները այցելելու և վիրաւորելոց վիճակը քննելու են : Վերաւորելոց թիւը 150ի կը հասնի, որոց 8ը ծանր և 121ը թեթեւ կերպով վիրաւորուած են :

Ոստիկանութեան գործակալները վիրաւորելոց անունը և բնակութեան տե-

ղերը հասկնալով հարկ եղած օգնութիւնը զրկեր են :

Թատրոնին տէր Մահմուտ էֆ, վերատեսուչ Համիտ էֆ. և դերասանք փախած ըլլալով, ձերբակալու համար հեռագիրներ զարնուեր են : Մահմուտ էֆ. Ռուսիոյ հպատակ է եղեր :

Եւ սակայն տակաւին անձի Լորուստ չիլայ շնորհիւ թատրոնին մօտ գտնուող դեղագործներու և հեռաւոր տեղերէ եկող բժիշկներու սրնք ամեն կարելի ջանք և աշխատութիւն չեն խնայել :

Թատրոնին փլելուն պատճառը սա է եղեր թէ չէնքին ձեղունը արդէն խարխուլ ըլլալով, օր մ'առաջ առանց հրամանի Մարտիիոյ կղմնտը շարեր են : հետևաբար ձեղունը ծանրութեան չը դիմանալով, վար իջեր է :

— Անգղիոյ դեսպան Լորտ Տիւֆըրինի տիկինը դեսպանատան շոգենաւով Սեծով մինչև Շիլէ պտոյտ մ'ըրաւ առջի օր :

— Բերա Աղա-Ճամի Պ. Չարիֆօբուլօ անուն յոյն մը տունը իտալիոյ կառավարութեան կողմանէ վարձուելով, մանչ աղայոց և աղջկանց խառն դպրոց մը բացուեր է հոն :

— Բրովանս շոգենաւին տեղը Հայ մեքենագործի մը կողմէն նոր փորձ մը պիտի ըլլայ այսօր. մեքենագործը նաւակ մ'ընկղմելէ վերջը վերատին ծովուն երեսը պիտի հանէ :

— Պէյգոզէն մէկ ու կէս ժամ ան-

դին Գորա գալարըմ կոչուած տեղը երեք պարտիզպան սպաննող աւազակաց խմբէն մին անցեալ օր կայսերական զորքերէն բռնուելով, անտիկանութեան յանձնուեր է :

ԱՄՈՒՍԵՆԱԿԱՆ ԱՌՈՂՁԱՐԱՆՈՒԹԻՒՆ
Հեղինակ Տօք. Դիւման

Թարգմանեց Ե. Մուրատեան :

Այս պատուական գիրքը կը խօսի անկարողութեան դարմաններուն, ամուսնոց ամլութեան, ինքզինք սիրցնելու միջոցներուն, և այլն խիստ կարեւոր նիւթերու վրայ :

Կ' ծախուի ամեն գրավաճառաց քով :
Դին 8 շըշ :

ՀԱՆՔԱՅԻՆՈՅ ԳՕՐՍՈՒ	
Օսմ. Գոն. Գոց. երէկ իրիկուն	12-16
» » Բաց. այս առաւօտ	-
ԸՆԹԱՑՔ ԱՐԺԵՐՎՈՅ	
Բուսէլի երկաթուղի ֆրանք	51-50
Թրամվայ Օսմ. Լիւր.	3-30
Թղթադրամ » »	1080

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՅ	
(Օսմ. ոսկի 100 դուրուշէ6)	
Անգղիկն. ոսկի	109-38
Գաղղիական »	88-
Բօլ »	90-15
Քրիմից »	51-40
Գարպօն թուղթ	9- 8
Գարպօն արծա.	90-20
Մէճիթի	108- 6
Վեցնոց.	126-16
Հինգնոց.	210-
Մէթալիք	206-

Ուստի նորէն քննաւոր անօգուտ համարեցաւ. մինչև Լիոն կառքին վճարելի վարձքին հաշիւը ըրաւ և իւր դրամը պատրաստեց :

Երբ վալանս կառապանը կը փոխուէր և յաջորդը կուգար անոր տեղն անցնելու, ճանապարհորդը լսեց որ հինը նորին կըսէր .

— Կերեի թէ յառաջընթաց մ'է :

— Բայց Օրանժէն ի վեր լաւ յանձնարարեալ է. և որովհետեւ քսան սու կը վճարէ, ուստի իբր հայրենա-տէր տանելու է զանիկա :

— Լաւ, պատասխանեց վալէնթինօս. այնպէս թող ըլլայ :

Ճանապարհորդը կործեց թէ միջամտելու ժամանակ է. ուստի վարագոյրը վեր առաւ :

— Եւ դուն ինձի իրաւունք պիտի տաս, ըսաւ ճանապարհորդը. ես հայրենասէր մ'եմ և առաջին կարգի հայրենասէր մը. և ահաւասիկ անոր ապացոյցը. առ և Հասարակապետութեան կենացը խմէ :

Եւ նախորդ կառապանին 100 ֆրանքնոց թղթադրամ մը տուաւ :

Եւ որովհետեւ նորն ալ անյադ աչքով մը կը նայէր .

— Ահաւասիկ քեզի ալ նոյնքան դուժար եթէ դու ալ ընկերոջդ նման մի և նոյն յանձնարարութիւնն ընես ինձի համար քու յաջորդիդ :

— Օհ, ապահով եղիք, քաղաքացի, ըսաւ կառապանը. ասկէ մինչև Լիոն երթալու համար մէկ կարգանիշ (փարօլա) մը կայ :

— Եւ ահաւասիկ կանխիկ կը վճարեմ ամսն և վեց իջևանի գինը. մէջերնիդ կտրագործեցէք :

— Ահ, ըսաւ սպասուորը խնդալով, պարոնը ինձի ըսած չէր. պարոնը կերելի թէ իւր ժամանակը պարապ չէ անցուցեր :

— Այդ է որ զքեզ կը սխալեցնէ, Պաթիսթ. եթէ իմ ժամանակս ամբողջ կորոցուցած չեմ, գոնէ շատը կորանցուցած եմ. կուզէի աւելի շուտով ճամբայ ելնել նորէն :

— Պարոնը չպիտի՞ ճաշէ :

— Քիչ մը բան պիտի ուտեմ, բայց շուտով :

— Պարոնը ուշ չպիտի մնայ. ժամը տակաւին կէս օրէն վերջը երկուքն է. իսկ նախաճաշը առաւօտեան ժամը տասնէն ի վեր պատրաստ է. բարեբաղդաբար նախաճաշը տաք կերակուր չէ :

Եւ Պաթիսթ ի բացակայութեան իւր տիրոջ ամեն պատիւ ըրաւ օտարականին և ճաշարանին ճամբան ցըցուց անոր :

— Մի՛ յոգնիր, ճա՛բան գիսեմես, պատասխանեց պարոնը : Դուն կառքը նայէ, պատրաստ ըլլայ. որպէս զի դուրս ելնելու ատենս կառապանը զիս չըտեսնէ : Ահաւասիկ առաջին իջևանին համար վճարելի գումարը :

Եւ պարոնի տիտղոսով ճանչցուած օտարականը Պաթիսթին ափ մը թղթադրամ տուաւ :

— Բայց այսքան դրամով մինչև Լիոն կերթցուի :

— Դուն մինչև վալանս երթալու համար վճարէ իւրեն, ըսելով թէ ես կառքին մէջ քննաւոր կուգեմ : Մընացեալը քեզի ըլլայ հաշիւները կարգադրելուդ փութարէն :

— Պայուսակը արկղին մէջ դնեմ :

Ա. Զ. Դ.

Լուսանդի Պէդճեան ցարուծին Ամիր-
բախի պատկերը որոյ արտօնութիւնը տակէ՛ ա-
ռաջ Պաթըրճեան կարասիտի տրուած էր Հա-
սարակաց կրթութեան պաշտօնատան կողմա-
նէ, այս անգամ Պ. Յովսէփի էլակէօզեանի ան-
ցած է 1884 հոկտեմբեր ամսէն ակտեալի մի վե-
նոյն պաշտօնատան հրամանաւ :

Այդ պատկերը ինչպէ՛ս առաջ նոյնպէս եւ
հիմա սիկարի թղթի վրայ կը գործածուի որ
դարձեալ Պ. Յովսէփի գործարանէն ելած է :
Այս թղթը չի վաճառուիր Թաշմիզ վողոց
թիւ 68 խանութը . նոյնպէս կը ծախուի Ու-
ղուն չորչի գլուխ Բիւրա խանի դիմաց 347
թիւ, «Պօն մարշէ» եւ «Պրուսայի պատկերին»
սիկարի թղթին արտօնատէր Ակնցի Պ. Խաչա-
տուր Ազարեանի եւ Պ. հաճի Գրիգոր Աւե-
տիսեանի խանութը :

Հեռեւաբար Գաթըրճեան Պ. կարասիտի
Պէդճեան Ամիրբախի պատկերով տպագրած սի-
կարի թղթերը կեղծ եւ կառավարութեան ար-
տօնութեան հակառակ են :

Այն գործարանէն սիկարի ընտիր թղթեր
հետզհետէ հանուելու միայն են որոնք աժան
գնով սիկարի ծախսուն հասարակութիւնն կա-
րելի եղածին չափ գոհ ընելու համար :

Հայ վաճառականները եւ քօմիսիօնները
սիկարի թղթը կտրելու համար յիսխանակ
հրէայնորու դիմելու, եթէ վերոյիշեալ Պ.
Յովսէփի էլակէօզեանի դիմեն, շատ գոհ կըլլան :

ԳԻԶԱԿԱՆ ԱՆՏԵՐՈՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔ

Սոյն պատուական գործը որ գաղղիացի մե-
ծահաշակ բժիշկ Քլաուի երկասիրութիւնն է
մարդկային ընկերութեան սերմը չորցնող գի-
շտութեան վրայ կը խօսի ամէն հասակի ընթերց-
ման արժանի գիրք մ'է եւ կը ծախուի ամեն
գրքավաճառաց քով գին 6 դրուշ :

ՏԵՐ-ԽՄԲԱԳԻՐ

Մ. Յ. ՄԵԼԻՔԵԱՆ

Իրգափաղա խան քիւ 14

ՓԱՆԱՍԷ

ԳԵՂԱՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ԳԵՂ ՍԱՄԱՐԱՑՈՒՈՅՆ

Կը ծախուի Մինասեան եւ Ընկերաց Ամերիկեան վաճառատունը ի Ղալաթիա կ. Պօլսոյ
Փանասէն իւր օգտակարութեամբն, ինչպէս Ամերիկայի եւ Եւրոպայի, նոյնպէս եւ Թուր-
քիոյ այլ եւ այլ կողմերը մեծ ընդունելութիւն գտած է :

Փանասէն գեղացւոյն եւ գաւառացւոյն բժիշկն ու բարեկամն է, եւ մեծ օրհնութիւն
մը համարուած է այն տեղերուն համար, ուր բժիշկ ու դեղ եւ դարման հազիւ կը գտնուին :
Փանասէն բուսեղէններէ բաղադրեալ լինելով բոլորովին անվնաս է : Փանասէն այրածին ցաւը
կ'առնէ ու քիչ ատենի մէջ չի բուժէ : նոյնպէս եւ մարմնոյն կտրուած ու ճոխուած տեղե-
րուն ցաւն ու բորբոքը չուտով կ'անցնէ :

Զղպին, յօղպին եւ ոսկրային տառիկ լցաւերը բուժելով տաքնապեալ կը հան-
դարտեցնէ : Ստամոքսի, փորի եւ աղեսաց ցաւերը կը կտրէ ու պաղէ յառաջ եկած դժուարու-
թեանց առաջը կ'առնուի :

Փանասէն ակռայի ստատիկ ցաւերը չուտով կը բուժէ : Մարմնոյն կտրուած կամ վիրա-
ւորեալ կողմերն առատ Փանասէ քսելով չուտ կը բժշկուին ու կը գոցուին : Փանասէն կը
բժշկէ նաեւ փորհարութիւն, թանջք, հազ, ջերմ, կոկորդի բորբոք եւ ուռեցք, մէջքի ցաւ
եւ այլ զանազան ախտեր, որոց սկզբնապատճառը գրեթէ նոյնն են : Այսպէս կը վկայեն շա-
տեր, որք փորձած են : Ընտանիք իրենց տան մէջ ու պանդուխտը եւ ճանապարհորդը իրենց
մօտ Փանասէ պահելով եւ յանկարծական դժուարութեանց ատեն գործածելով մեծ օգուտ
կը քաղեն եւ ծանր հետեւանաց առաջը կ'առնուին : Փանասէն հեղուկ է, որ թէ՛ մարմնոյն
վրայէն քսելով եւ թէ՛ խմելով ալ բժշկութիւն կը գործէ :

Գործածութեան կերպը հետն է : Գլխաւոր վաճառատեղին է, Ղալաթիոյ Եփեսոս-ճամիւի դրան
կից Մինասեանին Ամերիկեան վաճառատունը, նաեւ մայրաքաղաքի գեղադործաց քով ու գո-
ւառներն ալ կը գտնուին :

— Եւ կը դնեմ :

Եւ պայուսակը սպասաւորին ձեռքէն առնելով ա-
ռանց զգացնելու ծանրութիւնը, ճաշարանի ճամբան
բռնեց, մինչդեռ Պաթիսթ մօտակայ գինետունը կեր-
թար ձեռքի դրամները կտրդի դնելով :

Օտարականին ըսածին նման ճաշարանին ճամբան
անձանօթ չէր իրեն . վասն զի նեղ անցքի մը մէջ մտաւ,
առանց վարանելու առաջին դուռը բացաւ յետոյ երկ-
րորդը . եւ երկրորդը բացուելուն պէս սեղանի մը դի-
մացն ելաւ, որ բաւական ճօն զարդարուած էր :

Հաւ մը, երկու կաքաւ, պտղապուխտ, տեսակ
տեսակ պանիր, եւ երկու շիշ գինի մին կարկեհանի եւ
միւսը տպաղիոնի գունով . ահաւասիկ տսոնք կը կազ-
մէին նախաճաշը որ թէեւ մէկ հոգիի համար պատրաս-
տուած էր սրովհետեւ մէկ պնակ դրուած էր, սակայն
ի հարկին երեք չորս հոգիի կը բաւէր :

Երիտասարդը սեղանատուն մտնելով, իւր առաջին
գործն եղաւ ուղղակի հայելիի մը դիմաց անցնիլ,
գլխարկը հանել եւ իւր գրպանէն հանած պղտիկ սանտ-
րով մը մօրուսը յարդարել . յետոյ ծարակի մը քովն եր-
թալով երեքը եւ ձեռքերը լուաց եւ ղենջակով մը սըր-
բուեցաւ :

Այս խնամքը տանելէ վերջը սեղան նստաւ :

Գանի մը վայրկեանի մէջ իւր փորը կշտացուց հա-
կառակ չափազանց ախորժակին որ երիտասարդութե-
նէ եւ յօգնութենէ պատճառած էր : Եւ երբ Պաթիսթ
ներս մտաւ իմացնելու համար թէ կաքը պատրաստ
էր, Մօրկան արդէն ոտքի ելած էր :

Օտարականը գլխարկը աչուրներուն վրայ դրաւ :

վերաբերուով փաթտուեցաւ, պայուսակը թխին ներքեւ
առաւ եւ որովհետեւ Պաթիսթ կառքը անմիջապէս դը-
րան մօտեցուցած էր, ուստի Մօրկան առանց կառա-
պանին երեւալու կառքը մտաւ :

Պաթիսթ դուռը վրան գոցեց . յետոյ խոշոր կօշիկ
հաշնող մարդուն դռնաւով,

— Մինչև վաղանս վճարուած է, այնպէս չէ՛, հար-
ցուց անոր :

— Այո, վճարուած է, պատասխանեց կառապա-
նը . ընկալադիր մը կուղէ՞ք :

— Ոչ . այլ միայն տը Բիպիէ մարդիդը՝ իմ տէրս
մինչև վաղանս անհանգիստ ընել պէտք չէ, անոր հա-
մար հարցուցի :

— Լաւ . ամենին անհանգիստ չըլլար, պատաս-
խանեց կառապանը : Օ՛ն ուրեմն երթանք :

Եւ իւր ձիերը խորաղանեց, որով անցորդներուն
ըսել կուզէր, «ահաւասիկ մարդ մը կը տանիմ որ լաւ
կը վճարէ եւ ուրիշները ջախջախելու իրաւունք ունի» :

Տը Բիպիէ կեղծ մարդիդը կառք մտնելուն պէս
հայելին հանեց, երեսը շտկեց, պայուսակը արկղին մէջ
դրաւ, վրան նստաւ, իւր վերաբերուին փաթտուեցաւ եւ
վաղանս արթննալու վստահութեամբ պառկեցաւ ձիդ-
ինչպէս ճաշած էր այսինքն երիտասարդական ախոր-
ժակով :

Օրանժէն վաղանս ութը ժամու մէջ գացին : Բաղա-
քը մտնելէ առաջ մեր ճանապարհորդը արթնցաւ :

Զգուշութեամբ կառքին մէկ վարագոյրը բացաւ
եւ հանկցաւ որ Փայլասի փօքրիկ գիւղէն կանցնէր . գի-
շեր էր . ժամացոյցը հնչեցուց . երկնայեան ժամրտան-
եւ մէկ զարկաւ :